



Hur uttrycker barnet sig och vad kan barnet fråga?

Hur kan den vuxna handleda och stöda barnet?

Kroppen och dess utveckling

Barnet är nyfiken. Skiljer man och kvinna samt ung och gammal.

Jämför sig själv med andra. Funderar på olika kroppsdelars funktioner, hur kroppen känns och vad allt man kan göra med den. Vill bli självständig.

Ge åldersenkliga svar på barnets frågor. Stöd och uppmuntra barnet att tvätta sig själv. Berätta hur man skall sköta sina könsorgan och att de är ens egna privata och värdefulla område. Det är fint att vara just sådan som du är.

Känslor

Barnet övar sig att hantera känslor. Fantasin hos barnet är livlig vilket kan orsaka mardrömmar om nätterna.

Barnet kan identifiera sig med eller bli förtjust i mamma eller pappa. Kan tycka om sina vänner oberoende av kön. Visar klart glädje, förtjusning och ilska.

Lär barnet namnge olika känslor samt känna igen sina egna känslor. Berätta för barnet att man får vara ilsken, men man får inte göra andra illa. Håll dig själv lugn även då barnet trilskas. Klara regler ger trygghet. Uppmärksamma, beröm och tacka.

Närhet, njutning och självkänsla

Identiteten som flicka, pojke, människa bildas. Förstår att hen som stor blir man, kvinna, vuxen. Längtar efter uppmuntran och godkännande. Vill bli sedd och hörd.

Kan leka sexuella lekar med andra barn och dockor. Onanering kan fungera som ett sätt att lugna ner sig vid vila och läggdags. Barnet vill att vuxna lyssnar och ger beröm.

Berätta att hen är en ljuvlig flicka, pojke, flickpojke eller pojkflicka. Lär ut att den egna kroppen är fin och värdefull, och att man får njuta av den. Lär att alla människor är olika, fina och värdefulla.

Relationer och mångfald

Barnet märker andras känslor. Hänsyn, empati och samarbetsförmåga ökar. Vännerna blir viktigare. Barnet vill höra till en grupp.

Njuter av rollekar, berättelser, rim och ramsor. Pussar och kramas öppet inför andra. Har ofta en fantasi-kompis. Kan uppträda och låtsas vara tuff. Upprepar vuxnas ord.

Lär barnet om respekt och rättvisa. Berätta om seder som förekommer i det egna hemmet och i andras hem. Lär barnet att bemöta besvikelse och misslyckande. Ge barnet trygghet och famn då det behövs.

Hälsa och välmående

Barnet är väl medvetet om skillnaden mellan bra och dålig beröring samt hur det känns i kroppen. Vill känna välbefinnande.

Barnet undersöker och berör sin kropp, leker och busar. Busar och vill vara i famnen. Funderar på vad som känns bra och vad dåligt.

Berätta för barnet att röra sina egna privata områden i kroppen är en bra sak. Någonting som är bra att göra i lugn och ro. Lär barnet trygghetsfärdigheter: Om en situation eller beröring känns otrevlig, 1. Säg NEJ. 2. Gå bort. 3. Berätta vad som har hänt för en vuxen som du litar på.

Fortplantning

Intresset och förståelsen ökar. Barnet kan vara intresserad av livet, graviditet och födsel.

Kan vara intresserad av hur bebisen kommer in i magen och hur den kommer ut. Kan leka undersökningslekar och hemlekar "där man gör barn"

Ge åldersenkliga svar på barnets frågor. Babyn växer från ett bebisfrö i mammas mage. Fröet kan komma in i magen på flera sätt. Man kan också få bebisar på andra sätt.

Normer och vanor

Barnet lär sig vad man får och inte får göra. Hen lär sig försvara sina egna gränser.

Känner igen och förstår olika seder och livsstilar. Frågar och funderar. Kan ibland vara väldigt noggrann med reglerna. Speciellt då man blir trött orkar man inte alltid bete sig ordentligt.

Lär barnet vänligt om sociala normer. Berätta att det i olika kulturer och familjer kan finnas olika seder och vanor. Lär att man inte får röra vid någon utan lov.

Rättigheter

Vill ha rättvisa. Barnet kan umgås med bekanta och främlingar. Behöver trygghets hetskunskaper. Har rätt att få åldersenklig information och kunskap.

Barnet kan pröva på både bra och dålig beröring. Lär sig uttrycka sina önskemål, gränser och behov. Börjar bli nyfiken på liv utanför hemmet. Intresset för vad median förmedlar ökar.

Barnet har rätt till trygghet. En beröring får inte kännas otrevligt. Om en beröring känns otrevlig har man alltid rätt alltid rätt att säga NEJ. Ge barnet lov att fråga och svara alltid på barnets frågor.



Hur uttrycker barnet sig och vad kan barnet fråga?

Hur kan den vuxna handleda och stöda barnet?

Kroppen och dess utveckling

Barnet förstår att kroppen förändras då människan växer. Barnet godkänner sin egen kropp.

Barnet kan ställa detaljerade frågor om skillnader i kroppar och sexualitet. Barnet talar med andra barn om dessa ämnen.

Lär barnet att alla människor är jämlika, trots att människor ser olika ut. Berätta hur det är att vara människa, kvinna eller man.

Känslor

Berätta hur hen kan hantera olika känslor.

Barnet talar och frågar mycket. Barnet hatar, älskar och kan vara svartsjuk. Viktiga saker är vänskap och känsla av förtjusning.

Lär barnet att sexualitet och kärlek är fina saker. Godkänn barnets förtjusningar. Svara alltid på barnets frågor. Lär barnet godkänna sig själv och andra människor. Barnet behöver hjälp med att hantera sina känslor.

Närhet, njutning och självkänsla

Barnet förstår vad som är rätt, vad som är fel och vad är privat.

Barnet besöker toaletten självständigt. Onanering och sexuella utforskningslekar sker oftast i smyg av vuxna.

Berätta för barnet att varje kroppsdel är värdefull. Uppmuntra barnet till bra beröring. Lär barnet se sig själv och andra på ett positivt och godkännande sätt.

Relationer och mångfald

Barnet är mer social, flexibel och prat-sam Kan bättre följa överenskomna regler.

Barnet har redan mera tålamod att vänta på sin egen tur samt att lyssna på andra. Kan reda upp enkla konflikter med vänner och familj.

Stöd vänskap, förtjusning och förälskelse. Säg att flickor, pojkar och alla andra är lika bra vänner.

Hälsa och välmående

Självständigheten och strävan att klara sig själv blir starkare.

Barnet vill göra saker som känns bra. Rör sig mer självständigt utanför hemmet.

Berätta för barnet om rättigheten att välja sina nära Berätta för barnet att hen har rätt att välja sina nära vänner. Var och en bestämmer själv om man vill att någon rör vid en. När man rör vid varandra på ett bra sätt känns de tryggt och bra. Lär barnet trygghetsfärdigheter
1. Säg NEJ. 2.Gå bort. 3. Berätta vad som har hänt för en vuxen som du litar på.

Fortplantning

Barnet börjar uppfatta människans livscykel från bebis till åldring.

Sexualitet kommer ofta fram i teckningar, lek och i tal och skämt, I rim, ramsor och ibland svordomar.

Lyssna tålmodigt och besvara åldersenligt på frågor gällande samlag, födsel mm. Skapa en trygg och öppen stämning för diskussion. Lär vilka ord som är tillåtna.

Normer och vanor

Barnet lär sig allt mer att följa sociala regler samt förstår deras betydelse.

Barnet kan fundera på mångfald gällande kön, kultur och ålder. Känner igen och funderar på olika normer.

Lär barnet om vad som är lämpligt. Allt behöver och skall inte visas för andra. Uppfostra till jämlikhet och likvärdighet.

Rättigheter

Barnet förstår att alla människor inte är snälla. Trots detta behöver barnet inte vara rädd för alla okända.

Barnet kan se mardrömmar och klamra sig fast vid fö-räldrarna på kvällen. Barnet kan vara rädd för främman-de människor eller att vara ensam. Barnet övar sina rättigheter också med sina vänner.

Lär barnet om rättigheter samt attityd: Min kropp tillhör mig! Berätta om farliga vuxna och lär barnet trygghetsfärdigheter. Lär, vad barnet kan göra då situationen känns obehaglig:
1. Säg NEJ. 2.Gå bort. 3. Berätta vad som har hänt för en vuxen som du litar på.